

Inleiding afscheid Kamerleden - woensdag 16 juni 2010

Vandaag bent u voor het laatst in deze samenstelling bijeen. Met ingang van morgen komt er een einde aan de zitting van deze Kamer, die begon op 30 november 2006. Al op die eerste dag werd direct na de beëdiging een stevig debat gevoerd over een generaal pardon.

Sommigen van u zullen morgen opnieuw beëdigd worden als Kamerlid. Anderen treden morgen toe tot de vereniging van oud-Leden. Voordat ik die laatste Leden toespreek, wil ik met u een blik in de spiegel werpen en terugkijken, reflecteren, op de afgelopen drie en half jaar.

In die periode hebben wij lief en leed gedeeld. Niet alleen op het persoonlijk vlak. Als leden van de volksvertegenwoordiging delen wij schokkende gebeurtenissen die de Nederlandse samenleving in het bijzonder raken. Wij hebben stil gestaan bij de slachtoffers van de aanslag op de Koninklijke familie in Apeldoorn op Koninginnedag 2009 en bij de slachtoffers van de vliegtuigongelukken bij Schiphol en bij Tripoli. Internationaal denk ik aan de ramp die Haïti trof. Eerder vandaag hebben wij stil gestaan bij het omkomen van een Nederlandse militair in Afghanistan. Nederlandse militairen die bij vredesmissies

omkomen worden in deze zaal bij hun naam genoemd. Wij gedenken hen met diep respect voor hun grote inzet.

De Kamer heeft haar eigen functioneren aan reflectie onderworpen. Dat was géén navelstaarderij van enkele enthousiastelingen uit ons midden. Integendeel, de ramen werden juist opengezet. Het resultaat mag er zijn: een eigen toekomstagenda, een nieuwe stijl van hoorzittingen om meer zicht te krijgen op met name uitvoeringsvraagstukken. En niet te vergeten: een hernieuwde discussie over het formatieproces. De nieuwe Leden gaan met deze instrumenten kennismaken. Waarbij zij zich wellicht niet realiseren dat ze nog maar net door déze Kamer ontwikkeld zijn.

Een reflectieproces is overigens nooit af. De nieuwe Kamer zal vast op haar manier wegen zoeken om bij te dragen aan de kwaliteit van het democratische besluitvormingsproces.

Ik gebruikte zo juist de uitdrukking: de ramen opengezet. Ik herinner u eraan dat déze Kamer heeft besloten dat ook de procedurevergaderingen van commissies, die tot dan toe standaard achter gesloten deuren werden gehouden, in beginsel openbaar zijn. Besloten commissievergaderingen beginnen een zeldzaamheid te worden. Ze zullen nooit helemáál weg te denken zijn. Er bereikt de Kamer tenslotte óók

vertrouwelijke informatie. De vrees die bij sommige commissies bestond is al snel overwonnen. Die vrees had overigens niets te maken met angst voor camera's. Een fobie die ik sowieso hier zelden tegenkom. De vrees was meer dat we in het openbaar minder bereid zouden zijn toe te geven aan wensen van andere fracties. En daarmee is óók een doelstelling van de zelfreflectie gerealiseerd: een grotere transparantie van het parlementaire proces.

Terugblikkend zien wij ook dat langzaam maar zeker Europa geworteld is in dit parlementaire proces. Kamerbreed wordt aan de Europese component van onze besluitvorming steeds meer aandacht besteed. Op tal van manieren heeft u zich de afgelopen periode ook actief met Europa bemoeid.

Soms bent u hierbij geholpen door externe factoren. Zo is de betrokkenheid van de Kamer bij de besluitvorming over het noodplan voor Griekenland extra vanzelfsprekend omdat we te maken hebben met een demissionair kabinet. Maar ook zonder die omstandigheid was de aanpak van deze crisis natuurlijk ondenkbaar geweest zonder een fundamenteel politiek debat in deze Kamer.

In de volgende zittingstermijn zal de Kamer zich gesterkt weten door een aantal nieuwe bevoegdheden. Ik noem de zogenaamde gele of oranje kaart procedure. De Kamer heeft

op eigen initiatief het behandelvoorbehoud afgedwongen. Europa is en blijft hoe dan ook een centraal deel van de Haagse politiek.

Gelukkig wordt in de Kamer ook vaak gelachen. Humor in het debat is onmisbaar. Ik denk aan de soms prachtig ironische beeldspraken die u gebruikt. Of als één van u vastloopt in een eigen verspreking, waarvan de collega's dankbaar profiteren. Televisie en internet zenden die momenten uit. Mensen bewerken die beelden ook, hetgeen soms tot hilarische filmpjes leidt. Hoewel de verleiding groot is, ga ik geen voorbeelden van dit alles noemen. Trouwens: de afgelopen weken zijn er weer heel wat van die fragmenten voorbijgekomen.

Deze Kamer heeft er ook veel aan gedaan om ons werk dichterbij de burgers te brengen. Vooral ook door ouderen en vooral jongeren aan te moedigen ons te bezoeken. Beleidsmatig doet u dat soort voorstellen bij de Ramingsbehandeling. In praktijk nodigt u zelf groepen uit. Ieder jaar bij de presentatie van onze jaarcijfers publiceren de kranten de naam van “de meeste vragensteller”. Als er ook zo'n lijstje zou bestaan van het “kom eens-bij-ons langs”-Kamerlid, denk ik dat mevrouw Schreijer-Pierik bovenaan zou eindigen. Zonder te kort te willen doen aan het educatieve karakter: Twente-Den Haag is de favoriete dagtocht!

U heeft samen in iets meer dan drie jaar en zes maanden veel werk verzet of in gang gezet. Ik heb het als een groot voorrecht ervaren dat ik daarbij uw vergaderingen mocht voorzitten en - u weet - dat heb ik met heel veel plezier gedaan - met dank aan u -. Ook al was u niet altijd blij met mij. Integendeel, te weinig spreektijd, te weinig interrupties, noem alle bekende ergernissen maar op. Eerlijk gezegd, ik begrijp die ergernissen. U zit bij een debat vaak vol adrenaline. U gaat er vanuit dat wat u wilt het beste is voor Nederland. Maar democratie is compromissen sluiten. Dat is allesbepalend. Compromissen waarbij door leden of fracties water bij de wijn wordt gedaan voordat ze überhaupt tot stand kunnen komen. Dat vraagt van u waardering voor elkaars inzet en wederzijds respect. En een niet aflatende inzet om burgers die een debat volgen, duidelijk te maken hoe u tot een compromis komt. Als dat proces helder verloopt, ben ik als voorzitter tevreden. Mijn beste vrienden waren hierbij altijd: de klok, het Reglement van Orde, bij hoge uitzondering de hamer, dus die telt niet mee, en niet te vergeten een goed humeur. Mocht ik u op het hoogtepunt van uw speech ooit hebben onderbroken, dan bied ik daarvoor nu mijn welgemeende excuses aan. Ingrijpen doet een Voorzitter "pour le besoin de la cause" (voor het belang van de zaak dus).

Dan wil ik nu graag degenen onder u die de Kamer gaan verlaten toespreken. Als eerste .....

Het woord is nu aan het in anciënniteit oudste vertrekkende lid, de heer Bas van der Vlies.

Speeches afscheid vertrekkende Kamerleden

(versie 15 juni 2010, gerangschikt op anciënniteit)

Mijnheer Cees **Meeuwis**, amper 20 uur na uw beëdiging in september 2009 hield u uw maidenspeech over een kwestie die de gemoederen in de Kamer al dertig jaar bezig houdt, de medezeggenschap van pensioengerechtigden in besturen van pensioenfondsen. De laatste weken heeft u de minister van Verkeer en Waterstaat bevraagd over een vrij nieuw fenomeen: het sluiten van het luchtruim als gevolg van een aswolk. Ik wens u als wethouder in Breda veel succes! Het ga u goed!

Mevrouw Patricia **Linhard**. In mei 2009 volgde u Jacques Tichelaar op. U verruilde het ondernemerschap in uw eigen goedlopende damesmodezaak in Amsterdam voor een zetel in ons Parlement. U heeft zich ingezet voor uw idealen op de terreinen ruimtelijke ordening, natuur, pensioenen en verkeer en waterstaat. Zo is op uw initiatief het project “Amsterdam-Almere Markermeer” benoemd tot Groot Project. De Kamer zal hierdoor extra aandacht besteden aan de integrale uitvoering van dit complexe project. Het ga u goed!

Mijnheer Hein **Pieper**, tijdens uw maidenspeech in december 2008 hield u ons voor dat bestuurders niet alleen deskundig moeten zijn, maar vooral ook moeten laten zien dat zij volledig bij dat besturen betrokken zijn.

Tijdens uw Kamerlidmaatschap heeft u uw betrokkenheid volledig getoond en bewezen. In de commissies VROM en LNV was u woordvoerder bij de begrotingsbehandeling. Daarnaast was u rapporteur van de voortgangsrapportage Ecologische Hoofdstructuur in de commissie LNV. Het ga u goed!

Mevrouw Trix **de Roos-Consemulder**, na bijna tien jaar gemeenteraadslid in Vlissingen te zijn geweest, kwam u in januari 2009 in de Kamer. In een interview met de Provinciale Zeeuwse Courant vertelde u een jaar later: “Ik ben geen politicus pur sang. Ik ben helemaal gelukkig als ik uit Den Haag kom en op zaterdag handtekeningen kan ophalen in de stad”. Vrij vertaald: u manifesteert u liever in de locale dan in de landelijke politiek. Zeer begaan bent u met het lot van mensen zonder dak of thuis, zoals u ze noemt. Hoe bescheiden en relativerend ook, u bent een vrouw om trots op te zijn. Het ga u goed!

Mevrouw Chantal **Gill'ard**, u heet ik speciaal welkom, want ik ben blij u hier weer te zien na uw gedwongen afwezigheid van enkele maanden wegens ziekte. Deze tegenslag is extra wrang omdat u zich als Kamerlid vanaf 2006 juist inzette voor de verbetering van de gezondheidssituatie van anderen, in het bijzonder van vrouwen in ontwikkelingslanden, vrouwenrechten en veilig moederschap. In 2008 was u medeorganisator van een internationale conferentie over veilig moederschap, één van de Millenniumdoelstellingen. Ondanks uw ziekte nam u eind vorig jaar nog deel aan een conferentie in Addis Abeba over hetzelfde onderwerp. Die conferentie was mede georganiseerd naar aanleiding van een door u ingediende motie. Ook was u in Nicaragua om daar te pleiten voor veilig moederschap. Tijdens werkbezoeken aan Pakistan en Afghanistan (in 2007) en aan Ethiopië en Soedan (in 2008) ging uw aandacht eveneens uit naar de kwetsbare positie van vrouwen in deze landen. Ik ben ervan overtuigd dat u zich ook buiten deze Kamer zult blijven inspannen. Ik wens u succes, maar bovenal een goede gezondheid toe. Het ga u goed!

Mijnheer Ed **Anker**, u hield u sinds het begin van uw Kamerlidmaatschap bezig met Justitie en Binnenlandse Zaken. In het laatste jaar kwam daar de onderwijsportefeuille nog bij. Moeiteloos leek u zich nu eens hard te maken voor de rechten van kinderen van asielzoekers, dan weer voor het gebruik van Nederlandse producten tijdens representatieve diners. Menigmaal gaf u uw mening over het aantal spoeddebatten in de Kamer. Tijdens een regeling van werkzaamheden uitte u zelfs wel eens uw zorgen via *Twitter*. Het is dan ook wel ironisch te noemen dat u uw maidenspeech hield tijdens..... juist, een spoeddebat. Tot slot: u riep de parlementaire hoffelijkheidsprijs in het leven. Zelf voldoet u ruimschoots aan de criteria om deze prijs eens in de wacht te slepen; extra jammer dat u nu vertrekt. Het ga u evenwel goed!

Mevrouw Mei Li **Vos**, u bent sinds 1 maart 2007 lid van de Tweede Kamer. U had toen al naam gemaakt met de oprichting en het voorzitterschap van het Alternatief voor Vakbond. Sinds het begin van uw lidmaatschap heeft u zich verder ontwikkeld tot een felle debater en mede daardoor tot een veel gezien publiek figuur. Eén van uw belangrijke verdiensten was het door de Kamer aangenomen initiatiefwetsvoorstel over ruimere formulering van het verbod om mededingingsafspraken te maken. Dit wetsvoorstel diende u in 2008 in, samen met collega's Ten Hoopen (CDA) en Aptroot (VVD). Het ga u goed!

Mijnheer Paul **Tang**, in 2007 werd u Kamerlid. Bij uw aantreden had u de ambitie om uw kennis van de economie in te brengen in de politiek. Daar bent u naar mijn indruk uitstekend in geslaagd. Een enkele collega kwalificeerde uw betogen soms plagerig als “filosoferen” maar dat moet, denk ik, verklaard worden door het stijlverschil tussen economen en juristen. U bent een veelzijdig man: tijdens debatten haalde u vaak toepasselijke regels uit popsongs aan. U groeide op in Alkmaar, bent fan van AZ en ook een actief en verdienstelijk voetballer. Dat u werd geselecteerd voor het Kamerelftal is dan ook niet zo verwonderlijk. Van uw collega-voetballers hoorde ik wel dat u er soms wat moeite mee hebt om de bal aan een ander af te geven ... U bent ook een actief KamerTwitteraar. Onlangs riep u de minister van Financiën op om het Twitteren niet op te geven. U hoef ik dit niet te vragen. Het ga u goed!

Mijnheer Eddy **Bilder**, tijdens uw Kamerlidmaatschap vielen u verschillende typeringe n ten deel. Naast betrouwbaar, authentiek en scherp bent u ook sober genoemd. Hoewel u graag wat meer met uw benen in de spreekwoordelijke modder had gestaan, hebt u zich met overgave op een aantal technische dossiers gestort. U hield u ook bezig met de Gemeentelijke herindeling, waarbij uw ervaringen als wethouder van de gemeente Ermelo goed van pas kwamen. U bent meerdere malen rapporteur geweest voor de vaste commissie voor LNV om de begroting kritisch te beoordelen. Mijnheer Bilder, binnenkort bent u weer baas over uw eigen agenda in uw geliefde Ermelo, waar u beter bekend bent onder de Engelse term “Builder”. Het ga u goed!

Mijnheer Hugo **Polderman**, vrij onverwacht kwam u in 2006 vanaf de kandidatenlijst in de kieskring Tilburg, de fractie van de SP versterken. U was bijzonder actief op het gebied van LNV waar u zich inzette voor de paling, Natura 2000, antibioticagebruik in de veehouderij, het Europese zuivelbeleid, maar ook voor 'de kleine oorlog van boer Kok', de zogenoemd 'oormerkweigeraar'. Daarnaast ken ik u als een actief deelnemer aan de hoorzitting Prijsvorming in de agrotuiketen. In het debat over genetisch gemodificeerde organismen legde u de ministers van LNV en VROM regelmatig het vuur na aan de schenen. Uw collega's verraste u met een glaasje gentedvrije melk. Uw fijnzinnige humor zal in dit huis node gemist worden. Het ga u goed!

Mijnheer Paul **Lempens**, na de verkiezingen in 2006 kwam de 25e SP zetel voor u beschikbaar. In een interview met de Kamerbode zei u eens: “als Kamerlid moet je de blik naar buiten gericht houden”. Uit uw maidenspeech en ook uit latere debatten bleek dat u zich aan die woorden hield. Tijdens debatten over bijvoorbeeld sociale werkvoorziening werd duidelijk dat u intensief contact heeft met mensen en organisaties in Nederland, en vooral in de thuisregio Limburg, om de vinger aan de pols te houden en op die manier uw Kamerlidmaatschap vorm te geven. Nu verlaat u de Kamer, maar niet de politiek. U bent in maart dit jaar teruggekeerd in de gemeenteraad van Weert, waar u eerder al raadslid was. Ik wens u daarmee veel succes. Het ga u goed!

Mevrouw Marianne **Besselink**, u bent sinds november 2006 lid van deze Kamer. U was al jong op het politieke pad. Als achttienjarige werd u in 1991 in Drenthe gekozen als jongste Provinciale Statenlid van Nederland. Daarna werd u bestuursadviseur van de burgemeester van Groningen en vervolgens directiesecretaris Stadsbeheer. Hier in de Kamer zette u zich vol overgave in voor de portefeuilles kenniseconomie, innovatie, onderzoek, hoger onderwijs, voortgezet onderwijs en lerarenbeleid. Een belangrijke leus van u was: “Je kansen moeten niet afhankelijk zijn van het gezin waarin je geboren wordt”. Denkend aan gezinsvorming, mag ik u heel veel geluk wensen in de komende periode? Het ga u goed!

Mevrouw Marianne **Langkamp**, sinds november 2006 bent u lid van de Kamer, nadat u al een paar jaar medewerker en coördinator van de SP-fractie was geweest. De afgelopen tijd stond bij u vooral het *kind* centraal. Uw zorg ging niet alleen uit naar de groeiende wachtlijsten in de Jeugdzorg. Uw allereerste schriftelijke Kamervraag ging over groeiende wachtlijsten voor zwemlessen. U was medebetrokken bij het initiatiefvoorstel over speelruimte voor kinderen van mevrouw Kant. Met verve en overtuiging nam u deel aan de parlementaire werkgroep toekomstverkenning jeugdzorg, de vergaderingen van de Commissie voor de Werkwijze en het Presidium, waarvan u vanaf december 2006 plaatsvervangend lid was. Toen u ooit in een interview gevraagd werd wat “uw Jan-moment (Marijnissen)” was, zei u de wandelingen met Jan langs de Hofvijver te missen. U mijmerde daarbij samen over politieke vraagstukken en sloot de wandeling standaard af bij de haringkar met twee maal twee haringen en een bekertje melk. Ik hoop dan ook dat u beiden binnenkort de Hollandse nieuwe weer eens bij de staart zult pakken. Het ga u goed!

Mevrouw Samira **Bouchibti**, sinds 30 november 2006 bent u lid van de Kamer. Als woordvoerder jeugd- en gezinsbeleid sprak u onder meer over jeugdzorg, kindermishandeling, flitsscheidingen en opvoedingsondersteuning. Ik wil uw maidenspeech over eengerelateerd geweld op 8 maart 2007 niet onvermeld laten. Op enig moment zei u, nog niet aan het eind van uw warme en bewogen betoog “Voorzitter. Ik ga bijna afronden, want het lampje brandt”. Na afloop van uw inbreng merkte ik op: “Wij hebben in uw maidenspeech allemaal kennisgenomen van uw overtuiging en van de wijze waarop u die hier naar voren hebt gebracht. U bleek zelfs al kennis te hebben van het functioneren van het lampje!” Het ga u goed!

Mijnheer Ton **Heerts**, ik moet als Voorzitter wel eens een blad voor de mond nemen, maar niet tegen Ton Heerts. Tegen hem kan iedereen verfrissend openhartig zijn, maar houd er rekening mee dat hij dat ook tegen ons is. Na drie en half jaar gaat u de Kamer verlaten. Maar in die tijd stak u de handen wel uit de mouwen. U behartigde voor uw fractie een flink deel van de Justitieportefeuille, en nog veel meer: BZK, VWS, SZW. Als het nodig was deed u de financiële beschouwingen er ook nog even bij. Mijnheer Heerts, u werkte hard, was betrokken en recht door zee. In dezelfde stijl heeft u nu de keuze gemaakt om u niet voor herverkiezing beschikbaar te stellen. U kiest voor uw persoonlijk leven, omdat dat nu voorrang heeft. Wij zeggen u gedag, maar ik ben ervan overtuigd dat dat niet voorgoed is, want u kunt natuurlijk nooit al uw energie kwijt bij FC Twente. Al zijn ze kampioen! Het ga u goed!

Mijnheer Ernst **Cramer**, tijdens uw Kamerlidmaatschap vanaf 2006 heeft u zich deskundig en actief ingezet op een omvangrijke portefeuille. Vooral in de spoordossiers profileerde u zich als een kenner; het duizelde mij soms van de vaktermen. ERTMS, TLB1+, en zelfs de krokodil, blijkbaar geen ongebruikelijke verschijning op het spoor, passeerden de revue. Ook op het terrein van LNV was u actief, bijvoorbeeld met uw motie over de “combikip”, een dier dat vervolgens regelmatig in Kamerdebatten voorbijkwam. U was ook lid van de commissie De Wit. Met uw goede humeur en relativerende humor droeg u bij aan de goede sfeer. Met een kwinkslag, streng doch rechtvaardig, hield u als Ondervoorzitter van de Kamer de vergadering bij mijn afwezigheid in de hand. Tussen de bedrijven door vond u ook nog tijd om uw belevenissen met het publiek te delen via uw weblog. Tijdens werkbezoeken haalde u soms halsbrekende toeren uit om er mooie foto's bij te kunnen zetten, zoals een open legervoertuig op het strand, of een watertaxi op een onstuimige Waddenzee. Het is duidelijk: wij verliezen in u een kleurrijk Kamerlid. Het ga u goed.

Mijnheer Jack **Biskop**, Kamerlid sinds november 2006. Als woordvoerder beroepsonderwijs maakte u zich sterk voor een wettelijk kader om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Ook brak u veelvuldig een lans voor de REA-colleges, samenwerkende scholingsinstituten, die zich richten op het opleiden van jongeren met een forse beperking. U nam daarnaast samen met de heer Depla het initiatief om een parlementair onderzoek naar competentiegericht onderwijs in het mbo te laten uitvoeren. U was ondervoorzitter van de vaste commissie EZ en lid van de contactgroep België. In de Kamer viel u niet alleen op door uw gedegen vakkennis, maar ook door zeer mooie vulpennen. Op Hyves vermeldt u dat u vulpennen niet alleen verzamelt, maar ze ook zoveel mogelijk gebruikt. We zijn benieuwd welke pennenvruchten we nog van uw hand te zien zullen krijgen. Het ga u goed!

Mijnheer Jan **Schinkelshoek**, vanaf de eerste dag, 30 november 2006, zette u op overtuigende wijze het beeld van de bescheiden (!) volbloed parlementariër neer, tegelijkertijd schrok u er niet voor terug u op de meest uiteenlopende beleidsterreinen te manifesteren: Binnenlandse Zaken, Nederlands Antilliaanse Zaken, Onderwijs en Cultuur, de betrekkingen met België en Duitsland, en recentelijk in de Tijdelijke commissie onderzoek financieel stelsel. Deze opsomming is nog niet volledig. Bij uw aantreden in 2006 stelde u zich ten doel een bijdrage te leveren aan het eerherstel van de Tweede Kamer. Niet alleen tijdens al uw optredens in deze Kamer maar ook in de Commissie voor de Werkwijze en als plaatsvervangend lid van het Presidium. Een motie van uw hand vormde het startsein voor de stuurgroep Parlementaire zelfreflectie. Daarmee heeft u een wezenlijke bijdrage geleverd aan de versterking van de Kamer. Dat proces is nog lang niet voltooid en ik hoop dan ook dat u erbij betrokken blijft vanuit welke positie dan ook. Het ga u goed!

Mijnheer Hans **van Leeuwen**, u bent sinds de verkiezingen van 2006 lid van de Tweede Kamer. Daarvoor was u gemeenteraadslid in Leidschendam-Voorburg. Naast uw politieke werkzaamheden bent u actief beeldend kunstenaar. In de Kamer wist u uw beide passies goed te combineren. U voerde in de Kamer het woord over cultuur en ruimtelijke ordening. Ook was u lid van de Kunstcommissie van de Kamer. In de Kamerbode noemde u kunst een prima remedie tegen vastgeroest denken. Gelet op uw actieve levensstijl hoeven wij allerm minst bang te zijn dat wij u ooit vastgeroest aan zullen treffen. Ik wens u een kleurrijke toekomst toe. Het ga u goed!

Mevrouw Janneke **Schermers**, u bent sinds 2006 lid van de Tweede Kamer. Betrokkenheid bij mens en maatschappij waren een belangrijke drijfveer in uw leven, vertelde u toen u werd gekandideerd voor de Tweede Kamer. U was woordvoerder volksgezondheid, in het bijzonder voor die onderwerpen waar witte jassen bij betrokken zijn, zo zei u in menig voorstelronde. In een notendop: ziekenhuiszorg, ketenzorg, verloskunde, bloedvoorziening, intensive care, geneesmiddelenbeleid en ambulancezorg. U zette zich in voor verhoging van de kwaliteit van de gezondheidszorg en voor de patiëntveiligheid. De medische bagage die u bij intrede in de Kamer meebracht, was zeer welkom. Die bagage zorgde menigmaal voor verduidelijking bij collega's en zelfs bij de verantwoordelijk minister. Het ga u goed!

Mijnheer Paul **Kalma**, U had en heeft altijd invloed op het politieke debat. Dat was voor de aanvang van uw Kamerlidmaatschap al zo. Het is alsof het niet uitmaakt of u wel of niet persoonlijk in de Kamer aanwezig bent. Toen u in 2006 als Kamerlid aantrad zei u dat u een bijdrage wilde leveren aan de vermindering van de vluchtigheid die de politiek soms kenmerkt. Het strikt afrekenen van de politiek op resultaat is naar uw mening een te beperkte taakopvatting voor een politicus. U heeft het u niet gemakkelijk gemaakt en de handen uit de mouwen gestoken. Soms handhaafde u eigen standpunten in weerwil van de opvattingen in uw omgeving. U gaf ook anderen de mogelijkheid hun opvattingen duidelijk naar voren te brengen. Onlangs nog door de verdediging van twee initiatiefwetsvoorstellen mee te helpen voeren: de voorstellen over het correctief en over het raadgevend referendum. U verlaat nu de Kamer, maar nogmaals: ik twijfel er niet aan dat uw mening in deze Zaal nog vaak te horen zal zijn. Het ga u goed!

Mijnheer Fons **Luijben**, op 30 november 2006 werd u Kamerlid. Dit was een maand voordat u de pensioengerechtigde leeftijd zou bereiken. Ouderenbeleid, pensioen en AOW hadden uw bijzondere aandacht in de Kamer. In dit verband heeft u vragen gesteld over pensioenrechten van krijgsgevangenen en over verzekeraars die oudere automobilisten weigeren. Ook de AOW-partnertoeslag en het AOW-gat van Surinamers gingen u aan het hart; over dit laatste onderwerp ging uw eerste Kamervraag. Eén van uw drijfveren was het rechtvaardigheidsgevoel dat u van huis uit hebt meegekregen, zo zei u eens. Ik dank u zeer voor de inzet en betrokkenheid die u in de Kamer heeft getoond. Het ga u goed!

Mevrouw Rita **Verdonk**, er liggen turbulente jaren achter u. Slechts weinigen in deze Kamer hebben zo aan den lijve ondervonden hoe onvoorspelbaar het politieke bedrijf kan uitpakken. Zelf citeerde u eens een opmerking van Gerrit Zalm aan uw adres: “Rita, het ene moment zit je boven in een boom, het andere moment lig je eronder!”. Velen hadden het begrepen als u de handdoek in de ring zou hebben gegooid in september 2007. Maar u ging dóór, naar uw overtuiging gemachtigd door het overweldigend aantal voorkeursstemmen dat u in de Kamer gebracht had. Vanuit die eenmansfractie begon u uw eigen politieke beweging, waarmee u ook meegedaan hebt aan de verkiezingen van vorige week. Inmiddels heeft de kiezer weer gesproken en nu moet u toch de ring verlaten. Klagen past niet bij u. U bent er één van “niet zeuren maar doen”. Een persoonlijkheid die in het harde politieke bedrijf niet snel in het nauw zal komen. U deinsde er ook niet voor terug om in deze zaal op uw eigen manier te laten weten dat u een harde boodschap had aan het adres van uw politieke opposanten. Maar als complimenten op hun plaats waren, gaf u ze óók! U bleef uzelf. In de pers wordt zelfs gesproken over “Riet-tweets”, omdat u ook in het twitteren uw zo herkenbare eigen stijl hebt. Ik vermoed dat u andere kanalen zult vinden om uw boodschap voor het voetlicht te brengen. Het ga u goed!

Mijnheer Pieter **van Geel**, sinds 21 februari 2007 bent u voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer. In de eerste twee kabinetten Balkenende was u staatssecretaris van VROM. Tijdens de algemene beschouwingen van vorig jaar pleitte u naar aanleiding van de economische crisis voor bezuinigingen, voor een staatskas die weer gezond is, zodat toekomstige generaties niet met de schulden worden belast. Voor een duurzaam Nederland, en een Nederland waar mensen, ook met een beperking, meedoen. Die opgave noemde u “Operatie Sophie”. Op uw weblog hebt u ook eens gepleit voor een “Bas van der Vlies” norm, voor het voeren van een inhoudelijk en waardig debat in de trant van Bas van der Vlies. Zelf spreekt u graag in sporttermen: Het debat moet volgens u niet op de man, maar op de bal worden gespeeld. Al bij uw eerste algemeen politieke beschouwingen deed u samen met Alexander Pechtold de oproep om in deze Kamer fatsoenlijk met elkaar om te gaan. U bent voorzitter van de Commissie voor de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Daarover doet u - behalve in het Jaarverslag - nooit mededelingen. Maar het is ons niet ontgaan dat u de bijeenkomsten van de voorzitters van de commissies voor de inlichtingendiensten van de Europese Unie altijd met enthousiasme heeft bijgewoond. Dit enthousiasme bleek ook bij het bezoek dat de fractievoorzitters aan de Nederlandse Antillen en Aruba brachten, in 2007. Aanvankelijk vond u de reistijd lang, maar uw eindoordeel was:

erg plezierig en interessant. Het grote verschil in cultuur tussen de zes prachtige eilanden viel u op. “De eilanden willen zelf bij het Koninkrijk blijven horen”, zei u, en “wij moeten een afscheiding niet willen maar de relatie veranderen door meer nadruk op hun kansen te leggen”. U bent een aimabel mens. Dat is niet alleen een feit maar ook een politiek feit. Dat ga ik nu uitleggen. “Prettige man om mee te onderhandelen”, zei Wouter Bos. “De samenwerking met hem is echt plezierig”, zei een ander. Tot slot nog iets over één van uw grote liefdes: het wielrennen. Waar het maar kan, springt u op de fiets om een rondje te rijden of nog liever om te klimmen langs haarspeldbochten in Italië en Zuid- Frankrijk. Een goede manier om je hoofd leeg te maken, maar ook om nieuwe inspiratie op te doen, vindt u zelf. Ik wens u fietstochten met veel inspiratie voor de toekomst toe. Het ga u goed!

Mevrouw Ans **Willemse-van der Ploeg**, na een korte periode in 1993/1994 en in 2006, bent u sinds 1 maart 2007 wederom lid van de Kamer. Met uw 71 jaar bent u het oudste Kamerlid. Niets bijzonders volgens u: “Het is in de eerste plaats een voorrecht als je gezond mag blijven, maar verder kan ik het iedereen aanraden door te werken. Maar je moet wel levenslang investeren in kennis, niet uitgaan van wat je in je jeugd geleerd hebt”. En nog een citaat: “Ik vind ook dat de volksvertegenwoordiging een afspiegeling van de samenleving moet zijn en dus ook 65-plussers moet omvatten, net als 25-minners”. Voorwaar uit het hart gegrepen, en zo waar. Voor uw fractie was u vooral woordvoerder op het terrein van de ouderenzorg, verpleging en verzorging en welzijnsbeleid. U was dé deskundige op het terrein van de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Met uw jarenlange ervaring in uw woonplaats Heiloo en uw vele functies in de genoemde beleidssectoren, wist u als geen ander waar u het over had. Het ga u goed!

Mijnheer Nihat **Eski**, na uw eerste periode in de Kamer van 2002 tot 2006, werd u in december vorig jaar opnieuw lid van de Tweede Kamer. In uw maidenspeech deed u een oproep aan Nederlanders met een andere etnische achtergrond, om, in uw woorden, “verantwoordelijkheid te nemen, maar ook verantwoordelijkheid te dragen”. De afgelopen maanden was u met name actief in de commissie V&W, waar u zich bezighield met het spoor, regionaal openbaar vervoer en het Europese transportbeleid. Geheel in tegenspraak met uw karakter, kreeg u direct te maken met een koude bedoening: de problemen door het winterweer op het spoor. Met uw “comeback” in de Kamer dwong u de minister van Verkeer en Waterstaat recentelijk door de bocht op de overwegkruising in Didam. Dankzij uw motie worden de afspraken uit 1995 eindelijk uitgevoerd. Tot mijn spijt moeten wij nu weer afscheid van u nemen. Het ga u goed!

Mijnheer Raymond **Knops**, u was Kamerlid van oktober 2005 tot december 2006 en vervolgens weer vanaf maart 2007. Uw Kamerlidmaatschap kwam niet uit de lucht vallen; u was al van jongs af aan politiek actief.

U hield uw maidenspeech in 29 november 2005. Dat was een interessante, maar, tegen uw gewoonte in, ook lange speech, waarin u uitgebreid inging op uw voorganger uit Horst aan de Maas, die in 1866 lid van de Kamer werd. In de periode na uw maidenspeech maakten wij kennis met uw korte en krachtige inbrengen, vaak doorspekt met een prettige, droge humor. No nonsens, recht door zee, dat typeert u. Bijzonder betrokken bent u bij het Defensiepersoneel op uitzending. Tijdens de werkbezoeken van de vaste commissie voor Defensie toonde u dat steeds weer, in onder meer Irak, Tsjaad en verschillende keren in Afghanistan. U stak daarnaast veel tijd in interparlementaire betrekkingen, onder andere in de NAVO-assembly en de contactgroep Duitsland. Gistermiddag presenteerde de Kiesraad de officiële verkiezingsuitslag en nu moeten wij helaas toch afscheid van u nemen.

Mijnheer Knops, veel dank voor al uw inspanningen. Het ga u goed!

Mijnheer Rendert **Algra**, als ik zeg Friesland en politie, weet iedereen over wie ik het heb: Rendert Algra. Uw Friese afkomst is hier al meer dan eens gememoreerd, maar wij kunnen, en u wilt, er niet omheen. U bent een Fries in hart en nieren, en dat hart zit op de juiste plaats, daarvan zijn wij allen overtuigd. Wij beseffen dat dit Friese hart zich soms niet anders kan uiten dan door zo nu en dan tegen de stroom in te roeien en de eigen overtuiging met opgeheven hoofd en rechte rug uit te dragen. U verkeerde al vanaf 2002 tot eind 2006 in ons midden en op 1 september 2009 kon u uw rentree maken in de Kamer. Helaas was dat, naar nu blijkt, slechts voor een korte tijd. In die korte tijd heeft u zich echter wederom verdienstelijk gemaakt op de terreinen politie en veiligheid, ICT en ook toerisme. Uw betrokkenheid bij het politieke leven wordt alom erkend. En het ziet er naar uit dat u uw betrokkenheid in het maatschappelijk leven op vele terreinen blijft demonstreren.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

"Fan dit plak ôf wol ik jo ek tige lokwinskje mei jo keninklike underskieding".

Mevrouw Lia **Roefs**, u stelde zich tijdens uw periode als Kamerlid zeer actief op als woordvoerder verkeer en vervoer en als ondervoorzitter van de commissie OCW. U deed dat collegiaal, altijd zoekend naar mogelijkheden tot samenwerking. Maar als het moest, kon u streng zijn. U wilde van dossiers altijd het naadje van de kous weten en rustte niet tot u de inhoud zelf haarfijn kon uitleggen. Een belangrijke mijlpaal was de motie Roefs inzake het niet langer verplichten van openbare aanbesteding van het openbaar vervoer in grote steden. Het had wat voeten in de aarde, maar na uw oproep, afgelopen maart, aan de regering om het noodzakelijke wetsvoorstel “onverwijld” naar de Kamer te sturen, bereikte het wetsvoorstel ons op het nippertje. Helaas kunt u de behandeling niet meer zelf ter hand nemen, maar de wet gaat ongetwijfeld de geschiedenis in als de “wet Roefs”. Als inwoner van Limburg heeft u zich ook hard gemaakt voor uw thuisregio. De Buitenring Parkstad Limburg, de tunnels in de A73, en de taxi’s grensstreek zijn daar slechts een paar voorbeelden van. Mevrouw Roefs, wij gaan u missen, als Kamerlid maar vooral ook als collega. Het ga u goed!

Mevrouw Corien **Jonker**, u bent met een kleine onderbreking bijna 6 jaar Kamerlid geweest. U heeft zich vooral ingezet op het terrein van de homo- en vrouwenemancipatie. Uw waardevolle werk voor de Raad van Europa leidde ertoe dat u in 2009 het meest bereisde Kamerlid was. Uw inzet voor eerlijke verkiezingen en mensenrechten brachten u onder andere in landen als Albanië, Zuid-Ossetie, Armenië en Kazachstan. Als voorzitter van de vaste commissie SZW heeft u hectische en emotievolle overleggen meegemaakt, die u op kundige en rustige wijze leidde. U liet de regering daarbij niet met vage toezeggingen weggelaten. U gaat nu wat anders doen, omdat, zoals u het zo mooi omschrijft, u met passie in Den Haag heeft gewerkt, maar het “vuur moet blijven branden om te kunnen verwarmen”. Het ga u goed!

Mijnheer Jan **Boelhouwer**, sinds 2003 bent u, met een “intermezzo” van een jaar, voor de PvdA-fractie actief in de Tweede Kamer en in het Beneluxparlement. In de commissie V&W draaide u voor het complexe waterdossier uw hand niet om. Uw “referaten” op dit vlak: daar was door kabinet en collega’s geen speld tussen te krijgen. De afgelopen maanden liet u zich met vergelijkbaar gemak horen in de luchtvaartdossiers en de grote projecten op het spoor. Mede door uw toedoen zijn veel werkbezoeken in Nederland afgelegd, om zicht te krijgen op de betekenis van het advies van de Deltacommissie voor verschillende regio’s. U kon in debatten echter ook confronterend uit de hoek komen. Dan legde u een bommetje, zoals u dat zelf noemt. Aan regionale bestuurders die naar uw indruk hun “hand kwamen op houden” in Den Haag, had u een broertje dood. U stelde altijd hen de vraag: “en wat draagt de provincie (of gemeente) zelf bij?”. U was ook actief lid van de commissie voor VROM. Beste Jan, wij nemen vandaag afscheid van een kritisch, aimabel en zeer gewaardeerd lid van de Kamer. Het ga u goed!

Mevrouw Ine **Aasted Madsen-van Stiphout**, u maakte uw entree in mei 2002. Sinds die tijd bent u met enkele onderbrekingen Kamerlid geweest. Uw hart ligt bij het welzijn van de jeugd en meer specifiek bij het welzijn van kinderen met gedragsproblemen. Uw motto is *Samen dingen mogelijk maken, die onmogelijk lijken*. Dat is uw uitdaging. U bent een idealist en realist, die zich niet zomaar wil neerleggen bij zaken die niet goed gaan. Uw eerste Kamervraag betrof de belangen van verstandelijk gehandicapten en hun ouders. Dit onderstreept uw bevlogenheid waar het de belangenbehartiging van onze jeugd betreft. Maar ook de veteranen konden op u rekenen. Het afgelopen jaar heeft u zich ook ingezet voor het werk van het Beneluxparlement, als voorzitter van de Commissie Grensoverschrijdende Aangelegenheden. Het ga u goed!

Mevrouw Laetitia **Griffith**, met een korte onderbreking verkeert u al sinds begin 2003 in ons midden. U heeft geen lange, ingewikkelde betogen nodig om uw politieke positie duidelijk te maken. Uw maidenspeech, over het Nederlandse drugsbeleid, omvatte amper 200 woorden. Alleen al daarmee steelt u het hart van elke voorzitter.

Uw kwaliteiten bleven binnen en buiten de Kamer niet onopgemerkt: in 2004 werd u uitgeroepen tot het politieke talent van het jaar. Dat talent heeft u voortdurend ingezet voor de beleidsterreinen openbare orde en veiligheid. Maar u heeft zich niet daartoe beperkt. U leverde ook een wezenlijke bijdrage aan de versterking van de parlementaire macht. Van uw collega Luchtenveld nam u de verdediging over van het initiatiefvoorstel tot herziening van de Wet op de parlementaire enquête. Dit initiatief wist u samen met de toenmalige leden De Vries, Van de Camp en de nog immer aanwezige collega Van der Staaij met succes door beide Kamers te loodsen. U heeft er nu voor gekozen nieuwe wegen in te slaan. Wij wensen u daarbij veel succes. Het ga u goed!

Mevrouw Anja **Timmer**, sinds 2003 bent u, met een onderbreking van een jaar, actief voor de PvdA-fractie in de Tweede Kamer. U voerde het woord over de arbeidsmarkt, het homobeleid en het Koninklijk Huis. Daarnaast had het werken in de zorg, uw bijzondere aandacht. In 2006 diende u, in het kader van internationale kinderontvoering, een initiatiefwetsvoorstel in dat ziet op verruiming van de rechtsmacht en verhoging van de strafmaat. Sinds mei 2009 bent u voorzitter van de vaste commissie EZ. Begin dit jaar leidde u een werkbezoek aan India dat in het teken stond van maatschappelijk verantwoord ondernemen en outsourcing. Naast uw voorzitterskwaliteiten, kwam ook uw langdurige ervaring als verpleegster hier van pas vanwege de fysieke gesteldheid van sommige van uw delegatieleden. Een heel andere zaak waar u zich voor inzet zijn de belangen van motorrijders. Als fanatiek motorrijdster ziet u dat er nog heel wat kan gebeuren om de Nederlandse snelweg motorvriendelijker te maken. Het ga u goed!

Mevrouw Naïma **Azough**, sinds 16 maart 2004 bent u lid van de Kamer. Daarvoor was u in 2002 enkele maanden lid van deze Kamer. Uw gedrevenheid, inzet en enthousiasme bleken onder meer toen u de initiatiefnota "Lekker lang leven. Plan van aanpak overgewicht bij kinderen" uitbracht. En in 2006 diende u samen met de leden Smits en Rouvoet een initiatiefwetsvoorstel in over het tegengaan van discriminatie op grond van een handicap bij examens in het primair en voortgezet onderwijs. Het voorstel werd in 2008 ingetrokken, nadat de inhoud was overgenomen in een wetsvoorstel van de regering. De laatste jaren bent u het gezicht van GroenLinks in justitie, politie en vreemdelingen- en asielzaken. Uw deskundigheid, inzet, betrokkenheid, relativiteitsvermogen, en collegialiteit, hebben van u een gewaardeerde collega gemaakt. Ik twijfel er niet aan dat u zich in ook deze nieuwe fase in uw leven met veel enthousiasme zult blijven inzetten voor de samenleving. Het ga u goed!

Mevrouw Margot **Kraneveldt-van der Veen**, u bent sinds 1 maart 2007 lid van de Tweede Kamer voor de PvdA-fractie. Daarvóór maakte u ook al ruim drie jaar deel uit van de Kamer. U zette zich in het bijzonder in voor het basisonderwijs, het speciaal onderwijs, kinderopvang, onderwijsachterstanden, schooluitval en onderwijstoezicht. U behoort tot de groep van Kamerleden die met succes een initiatiefwetsvoorstel door beide Kamers wisten te loodsen. Het initiatiefwetsvoorstel, dat u samen met de leden Hamer en Dijsselbloem indiende, betrof het opnemen van een verplichting aan scholen om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Onlangs werd u medeverdedigster van een in 2005 door uw partijgenote Hamer ingediend initiatiefwetsvoorstel over het toelatingsrecht voor het bijzonder onderwijs. U was lid van het Presidium, van de Contactgroep Duitsland en van de commissie voor de verzoekschriften en burgerinitiatieven. U bent een hoogvlieger, niet alleen in politiek opzicht. Binnen de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart bent u actief als schermvlieger, ofwel parapente. We zijn benieuwd naar welke kant u uw vleugels nu uit zult slaan. Het ga u goed!

Mijnheer Pieter **Omtzigt**, sinds 3 juni 2003 bent u lid van de Tweede Kamer. Uw eerste schriftelijke vraag dateert van 30 juni 2003 en ging over het nabestaandenpensioen. Ook uw maidenspeech betref het onderwerp pensioenen, een onderwerp dat u na aan het hart ligt en waar u veel vanaf weet. Om die reden zou het ook niet bij die ene schriftelijke vraag blijven, tot verzuchting van menig departementsambtenaar. En ook uw collega's binnen de Kamer wist u met uw felle en kordate optreden tijdens vele algemeen overleggen en plenaire debatten het vuur na aan de schenen te leggen. Op de stelling van een journalist dat de portefeuille pensioenen maar saai was, antwoordde u ad rem: "De pensioenproblematiek is niet saai. Het is een toegepast probleem, waarvoor concrete oplossingen gevonden kunnen worden". Naast uw interesse voor pensioenen, heeft u een grote voorliefde voor reizen. Dit blijkt niet alleen uit het feit dat u uw studies heeft gevolgd in Engeland en Italië, maar ook uit het feit dat u namens de Kamer lid bent geweest van verschillende assemblees. Het ga u goed!

Mevrouw Marjo **van Dijken**, sinds maart 2007 bent u lid van de Kamer; u was eerder lid van begin 2003 tot eind 2006. U hield zich onder meer bezig met het chronisch zieken- en gehandicaptenbeleid, de geestelijke gezondheidszorg, sportbeleid en het beleid inzake oorlogsgetroffenen. Voor het laatste onderwerp vertegenwoordigde u de Kamer nog onlangs bij de herdenking in het voormalige concentratiekamp Neuengamme. Voerde u het woord, dan wist u waarover u het had. Uw vlammende betogen, vaak vergezeld van een grote dosis lichaamstaal, zijn het memoreren waard. U doorspekte ze met voorbeelden uit het leven van gehandicapten, vaak over hun problemen in het openbaar vervoer en bij het parkeren. Furieus kon u reageren als uw voorstellen niet werden ondersteund. Dat bleek onlangs nog, toen de Eerste Kamer het hier met succes door u verdedigde initiatiefwetsvoorstel over het gratis parkeren voor gehandicapten in alle gemeenten, niet aanvaardde. Het ga u goed!

Uw op 10 juni jl. bij de Kamer ingediende initiatiefnota 'Onverantwoord ouderschap' onderstreept nog eens uw grote gedrevenheid en inzet als Kamerlid.

Mijnheer John **Leerdam**, met u vertrekt een markant Kamerlid. U houdt van een grapje, u kunt er zelf ook tegen, en u paart humor aan grote inzet op vele beleidsterreinen. Als voorzitter van de commissie BZK trachtte u onbekommerd de commissie tot een team te smeden, kwam u op voor de rechten van de commissie, leidde u een minister die de confrontatie met de Kamer kennelijk even te veel dreigde te worden terug naar de vergadering, en zong u na een hoorzitting met fel protesterende Friezen als beloning een Antilliaans lied omdat zij zo goed hadden meegewerkt aan een ordentelijk verloop. U was ook zeer actief in de commissie NAAZ. Mijnheer John Leerdam, nu heb ik nog niets gezegd over uw activiteiten op het terrein van onderwijs en cultuur, binnen en buiten de Kamer! En dat is toch welhaast uw handelsmerk, daar begon u kort na uw aantreden in 2003 al mee, met de notitie "De kracht van kunst". Buiten de Kamer zette u toneelproducties op ter herinnering aan de onafhankelijkheid van Suriname, en recentelijk voor de nagedachtenis van Prins Claus. Mijnheer John Leerdam, het ga u goed!

Mijnheer Luuk **Blom**, u bent sinds 30 januari 2003 lid van de Tweede Kamer. U begon als woordvoerder defensiematerieel, industriebeleid, toerisme, grensarbeid en sport. In uw tweede periode in de Kamer werd u woordvoerder Europa, en u heeft ook deel uitgemaakt van de parlementaire onderzoekscommissie financieel stelsel. In uw maidenspeech, in april 2004, omschreef u zichzelf als 'kort maar krachtig'. Deze uitspraak typeert u: recht door zee, kernachtig en onomwonden. U was als Kamerlid een exponent van een politiek die dicht bij de burger staat. Op het Europa-dossier kwam dat goed van pas na het Nederlandse 'nee' bij het referendum van 2005. U manifesteerde u in uw tweede periode als Kamerlid bovendien als een zeer actief lid van het Beneluxparlement. In dat parlement was u zelfs voorzitter van de Socialistische fractie. Daarnaast nam u regelmatig in Straatsburg deel aan de werkzaamheden van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. We zullen uw markante aanwezigheid missen. Het ga u goed!

Mijnheer Jan Jacob **van Dijk**, met een onderbreking van een half jaar bent u sinds 2002 lid van deze Kamer. In de Kamer was u zeer actief op het Europese terrein. Lissabon, structuurfondsen en alles wat met de interne markt te maken heeft, behoorden tot uw woordvoerderschap. U was daarnaast voorzitter van de commissie Europese wetgeving na de invoering van de Grondwet voor Europa en voorzitter van de commissie voor de subsidiariteitstoets. Op het onderwijsterrein maakte u zich onder meer sterk voor: de leraren, de kleine scholen, goed bestuur, veiligheid en de vrijheid van het onderwijs (artikel 23 van de Grondwet). Onlangs diende u een initiatiefwetsvoorstel in, over de aanscherping van het toezicht bij nieuw bekostigde scholen. In een tijdschrift biechtte u onlangs op dat u jaarlijks voor 2.500 tot 3.000 euro aan boeken koopt. U haastte zich erbij te vermelden dat u ze ook allemaal leest. Nu u afscheid neemt als Kamerlid, komt er ieder geval wat meer tijd om uw boekenkast in te duiken. Veel dank voor uw inspanning. Het ga u goed!

Mevrouw Nicolien **van Vroonhoven-Kok**, sinds mei 2002 bent u lid van de Tweede Kamer. U hebt hier verschillende woordvoerderschappen gehad, waaronder justitie, economische zaken en cultuur. U behoort ook tot het selecte gezelschap van Kamerleden dat een initiatiefwetsvoorstel op zijn naam heeft staan. Samen met uw collega Arda Gerkens van de SP-fractie hebt u het wetsvoorstel Doorverkoop toegangskarten met succes in de Kamer verdedigd. Ook maakte u deel uit van de parlementaire werkgroep Auteursrecht die een rapport heeft uitgebracht over de toekomst van het auteursrechtbeleid. Daarnaast leverde u een actieve bijdrage aan de werkzaamheden van de IPC (Interparlementaire Commissie) van de Nederlandse Taalunie. Uw passie voor de kunst en cultuur kwam ook tot uiting in uw lidmaatschap hier, van de Kunstcommissie. Wij kennen u als deskundig, consciëntieus en betrokken en als iemand die vraagstukken graag integraal benadert. Met uw vertrek verliezen wij een goed Kamerlid met een beminnelijk karakter en grote collegialiteit. Een aanwinst voor de gemeente Den Haag, waar u sinds kort raadslid bent. Ik wens u daar veel succes. Het ga u goed!

Mevrouw Antoinette **Vietsch**: sinds mei 2002 hield u zich in de Kamer bezig met volksgezondheid, gelijke behandeling bij arbeid en met het bouwbeleid. Antoinette de Bouwer, noemt men u ook wel. Bouwdeskundigen die u wilden informeren met het oog op een debat, vertrokken zelf wijzer dan zij gekomen waren, na een vaak zeer technisch bouwcollege van u te hebben ontvangen. U was ook woordvoerder oorlogsgetroffenen, en in die hoedanigheid heeft u met enkele collega's de Kamer onlangs nog vertegenwoordigd bij een herdenking in het voormalige concentratiekamp Neuengamme. Voorts was u voorzitter van de contactgroep Groot-Brittannië. Op 20 april jl. bood u mij het boekje "Quote 208" aan, als afscheidscadeau aan de Kamer. In dit boekje staan 208 citaten uit de verpleeghuiswereld. U wil daarmee graag meer aandacht genereren voor de kwaliteit van de zorg voor mensen die in verpleeghuizen verblijven. U was een zeer grondig en deskundig Kamerlid, en verloochende terecht nooit uw wetenschappelijke achtergrond. Het ga u goed!

Mijnheer Maarten **Haverkamp**, op 26 juli 2002 werd u, op 28-jarige leeftijd, lid van de Tweede Kamer. Maar u had al politieke ervaring opgedaan als lid van de gemeenteraad van Nederhorst den Berg en van Wijdmeren. In de Kamer hield u zich onder meer bezig met het politiebeleid, ICT, de luchtvaart en vooral de luchthaven Schiphol. De afgelopen twee jaar was u woordvoerder Buitenlandse Zaken. Ook bent u lid van de Nederlandse delegatie naar de Noord-Atlantische Assemblee. U kon op uw kennis uit uw eerdere woordvoerderschap luchtvaart terugvallen toen de zogenaamde 'zwarte lijst' van vliegtuigmaatschappijen een rol ging spelen bij de voorbereiding van het werkbezoek van de commissie BZ aan Indonesië in oktober 2008. Een bezoek aan de Molukken bleek toen helaas niet mogelijk. Gezien uw achtergrond in de lokale politiek en uw huidige internationale parlementaire activiteiten blijft u actief in de politieke arena. Het ga u goed!

Mijnheer Frans **de Nerée tot Babberich**, in 2002 werd u, tot uw eigen schrik, onverwachts gekozen tot lid van deze Kamer. Uw werkplek verhuisde van Brussel naar Den Haag. Doordat u bleef wonen in het Belgische Leefdaal werd u de eerste NederBelg in de Kamer. Toeval of niet, uw maidenspeech ging over het nieuwe belastingverdrag met België! Al snel kreeg u de smaak van het Kamerwerk te pakken en bij de verkiezingen van 2007 stond u met volle overtuiging op een verkiesbare plaats. U werd algemeen financieel woordvoerder voor uw fractie en bleef dat gedurende uw hele Kamerlidmaatschap. De kennis en ervaring die u als financieel ambassaderaad in Washington en gedurende uw loopbaan bij het Ministerie van Financiën en de permanente vertegenwoordiging van Nederland in Brussel had opgedaan, kwamen u uitstekend van pas. Tijdens uw loopbaan bent u een consequent pleitbezorger geweest van het op vrijwillige basis doorwerken door 65-plussers. U hebt op dat punt zelf het goede voorbeeld gegeven. Nu lijkt de tijd echter aangebroken dat u het iets rustiger aan kunt gaan doen. Het ga u goed!

Mevrouw Krista **van Velzen**, u bent bij de verkiezingen van mei 2002 gekozen als Tweede Kamerlid voor de SP. U hield een korte, maar krachtige maidenspeech op 25 juni 2002. In de jaren daarna toonde u zich op het beleidsterrein van Defensie een kritisch en betrokken Kamerlid. Die betrokkenheid was breed: zo stak u veel tijd en energie in het tot een oplossing brengen van de zaak-Spijkers. Bij de commissie LNV liet u zich ook niet onbetuigd. U vatte de koe regelmatig bij de hoorns. Eigenlijk ook niet zo gek voor iemand die als kind boswachter wilde worden. U bracht een tien puntenplan voor de biologische landbouw in, stuurde de minister naar Brussel om te onderhandelen over de reistijden voor diertransporten en diende het initiatiefwetsvoorstel voor een verbod op de nertsenhouderij in. Uw strijd tegen dierenleed leverde u de predikaten Coole bontgenoot 2007, Dierenbeschermer van het jaar 2007 en Dierenbalster van 2008 op! En dan Prinsjesdag. Daar keken wij altijd reikhalzend naar uit. Ik herinner me in ieder geval twee hoedjes nog heel goed: één met allemaal van die kleine JSF'jes erop en een hoedje in de vorm van een naar uw hoofd gevormde autoband waarmee u het belang van recycling onderstreepte. U kiest nu voor een wat rustiger periode in uw leven. Het ga u goed!

Mevrouw Liesbeth **Spies**, in mei 2002 kwam u tot uw verrassing in de Kamer. U neemt nu afscheid als vice-voorzitter van de CDA-fractie...dat geeft blijk van een voortvarende politieke carrière. Dit heeft u bereikt door uw stijl van opereren: deskundig en degelijk, fatsoenlijk en sociaal. Binnen de Kamer hield u zich bezig met duurzaamheid. Die duurzaamheid heeft volgens u een directe link met het voor uw partij zo belangrijke uitgangspunt van rentmeesterschap. In 2003 leidde u een Kamerdelegatie tijdens een werkbezoek van de Kamer in Sint Petersburg. Daarna was u vele malen voorzitter van de Kamerdelegatie tijdens de jaarlijkse klimaatconferenties. Die taak volbracht u met verve. Daarnaast zette u zich in voor werk en bijstand, armoedebeleid, zaken rond het Koninklijk Huis en was u een enthousiast lid van de stuurgroep parlementaire zelfreflectie. U heeft in diverse interviews benadrukt dat uw gezin op de eerste plaats staat. Ook noemde u het belang van contacten buiten de Kamer, zoals het schoolplein. Uw gezin is en was uw echte wereld en sterkte ook uw relativiseringsvermogen. U was zeer actief en betrokken in de politiek, maar stelde daarin duidelijke grenzen en prioriteiten. Den Haag heeft u niet opgeslokt. Het ga u goed!

Mijnheer Jan **de Vries**, u werd in mei 2002 lid van de Tweede Kamer. Wij hebben u de afgelopen jaren leren kennen als een bijzonder nauwgezet Kamerlid, kritisch, en met een bewonderenswaardige dossierkennis. U was woordvoerder op het gebied van onder andere volksgezondheid en voortgezet onderwijs. Kwaliteit, goed bestuur en menselijke maat zijn woorden die u in debatten kenmerken. U maakte zich zorgen over de schaalvergroting en fusietrend in de zorg. U interpelleerde met succes het kabinet over een bestuurlijke fusie van twee zorginstellingen en een woningbouwcorporatie. U gaf gehoor aan de klachten van ouders en leerlingen en maakte zich in het belang van de onderwijskwaliteit hard voor een minimale onderwijstijd. Als een van de eerste Kamerleden hield u een weblog bij. In dat opzicht was u een twitteraar 'avant la lettre'! In uw vrije tijd besteedt u aandacht aan fotografie. Op uw weblog zijn enkele prachtige foto's van u te bewonderen. Om een goed fotograaf te zijn, zegt men wel, moet je goed kunnen kijken, met oog voor detail. De afgelopen jaren hebben uitgewezen dat u dat kan, als fotograaf, maar zeker ook als politicus.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte

op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

Graag wil ik u ook vanaf deze plaats van harte feliciteren met uw Koninklijke onderscheiding.

Mevrouw Arda **Gerkens**, sinds mei 2002 bent u lid van de Tweede Kamer. U vertelde in een interview dat u zich op de eerste dag in de Tweede Kamer klein voelde. U dacht: “Ik ben maar een gewoon meisje en nu zit ik opeens in de Kamer”. U zei dat u besepte dat dit niet uw verdienste was, maar dat u het te danken had aan al die SP-stemmers. Ik zeg u nu, u was het waard, daar kan geen twijfel over bestaan. Het aantal onderwerpen waarover u het woord voerde, is te groot om op te noemen. Een kleine greep uit het recente verleden: u was woordvoerder ICT, justitie en cultuur. Naast uw lidmaatschap van 5 commissies was u ondervoorzitter van de algemene commissie Jeugd en Gezin en tweede ondervoorzitter van de Kamer. Mede op uw initiatief zijn door twee commissies werkgroepen ingesteld: de parlementaire werkgroep Auteursrechten en de parlementaire werkgroep ICT bij de overheid. Van beide werkgroepen was u voorzitter. Uw bijzondere belangstelling voor ICT blijkt ook nog uit uw lidmaatschap van het Strategisch Overleg Informatievoorziening. Vanaf september 2008 heeft u, als tweede ondervoorzitter, mij veelvuldig vervangen op deze stoel. Met veel plezier kweet u zich van deze bijzondere taak. U wordt alom gewaardeerd: om de deskundige wijze waarop u de vergaderingen hebt geleid, en, niet in de laatste plaats, om uw aimabele persoonlijkheid en collegialiteit. Uw vertrek is een verlies voor de Kamer. Het ga u goed!

Mevrouw Cisca **Joldersma**, in mei 2002 kwam u in de Kamer. U was onder andere woordvoerder hoger onderwijs en wetenschapsbeleid. Uw maidenspeech was gewijd aan de HBO-fraude en de beleidsmaatregelen 'Korte klap'. Uw wens om meer maatschappelijk betrokken werk te doen, kwam tot uiting in de keuze voor de andere onderwerpen waarover u het woord voerde. Zo had u geestelijke gezondheidszorg, TBS, maatschappelijke opvang, slachtofferhulp, reclassering, drugs en verslaving in uw portefeuille. Ook was u lid van de tijdelijke commissie Onderzoek TBS. U was daarnaast voorzitter van de werkgroep 'verwevenheid van onder- en bovenwereld'. Politiek is voor u bouwen aan onze samenleving en zorgen dat het gesmeerd loopt. De vraag die u zichzelf voorhield, was: "Hoe kunnen we de zaken zo regelen dat mensen het best tot hun recht komen?". Ik denk dat we kunnen concluderen dat u zich daar de afgelopen acht jaar met veel verve voor heeft ingezet. Veel dank daarvoor. Het ga u goed!

Mijnheer Rikus **Jager**, acht jaar was u Kamerlid. De Groninger havens, wegen en toeristische trekpleisters wisten zich door u in dit huis krachtig vertegenwoordigd. Opvallend is uw betrokkenheid en medemenselijkheid, een luisterend oor, uitstekende eigenschappen voor de ondervoorzitter van de commissie voor de Verzoekschriften en Burgerinitiatieven. In de commissies Justitie en LNV was u woordvoerder. Staatssecretaris Albayrak vond in u een waardig opponent toen grootschalige ontslagen dreigden bij de Dienst Justitiële Instellingen. U diende in september 2006 - samen met uw fractiegenoot Koopmans - de initiatiefnota 'Natuurbeleid; een onnodig groeiend ongenoegen' in. U haalde de relaties met de Vlaamse collega's en met instituten op het terrein van Verkeer en Waterstaat aan en u investeerde in de versterking van de Nederlands-Duitse betrekkingen. Dit niet alleen als voorzitter van de contactgroep Duitsland, maar ook via uw uitgebreide netwerk in Duitsland. Sinds twee jaar bent u voorzitter van de commissie V&W. Met de u zo kenmerkende kalmte loodste u de commissie door woelige baren. Soms zelfs letterlijk, in een speedboot over de Waddenzee! Mijnheer Rikus Jager, het ga u goed!

Mijnheer Bas Jan **van Bochove**, u bent lid van de Tweede Kamer sinds mei 2002. U was onder meer lid van de commissie Dijsselbloem en voorzitter van de vaste commissie voor OCW. Ook uw band met de Nederlandse Antillen en Aruba was krachtig. Al in 2003 nam u deel aan het werkbezoek van de commissie NAAZ aan Aruba en aan de Nederlandse Antillen. Aan dat werkbezoek wordt nog met nostalgie terug gedacht. U was ook woordvoerder bij de behandeling van de vele wetten in het kader van de staatkundige hervorming van de Nederlandse Antillen. U kende uw dossiers en schuwde het detail niet: tijdens een wetgevingsoverleg stelde u vast dat de cd-rom geen juiste weergave bleek te geven van de Nederlands-Antilliaanse landsverordeningen die golden op 15 december 2008. Daarmee bracht u de ambtenaren uren in verwarring. U bent een flexibel mens, zonder uw beginselen te verliezen, ook op het gebied van de volkshuisvesting. Ik doel natuurlijk op de (politieke) band met Staf Depla. Meestal was u het roerend met elkaar eens en verwees u naar elkaars inbreng. U bent zelfs samen een keer naar Engeland geweest, om daar kennis te nemen van het volkshuisvestingsbeleid. Wij zullen u missen. Het ga u goed!

Mijnheer Jan **Mastwijk**, “Niet leuteren, maar poetsen!” Zo sprak u tijdens het debat over de begroting van LNV voor 2005. Dit bleek al tijdens uw maidenspeech op 11 december 2002, die u strikt beperkt hield tot het onderwerp op de agenda en ruim binnen uw spreektijd afrondde. Uw portefeuille in de Tweede Kamer sloot ook naadloos op dit motto aan. U hield zich bezig met tuinbouw, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening. U probeerde daarbij tot oplossingen te komen, zoals bij de erfpachtkwestie rond Staatsbosbeheer op de Waddeneilanden en de Aziatische boktor. Als inwoner van Drenthe heeft u zich ook sterk gemaakt voor de belangen van het noordelijk deel van Nederland. In de Kamer is met enige regelmaat met een knipoog verwezen naar uw haardos; u deed daar overigens zelf lustig aan mee. Of het nu ging over mobiliteit van ouderen, seniorenvervoer of een gebruiksvriendelijke OV-chipkaart voor ouderen, er was altijd wel een goed moment om het over uw haarkleur te hebben. Die overigens in schril contrast staat met uw verzameling Hard Rock Café-T-shirts en uw zelfgebrande CD's, zoals “Jan sings Robbie”, waarop u covers van Robbie Williams zingt. Tot onze spijt moeten wij afscheid van u nemen. Het ga u goed!

Meneer Johan **Remkes**, u was voor de eerste keer Kamerlid van oktober 1993 tot augustus 1998. U verwisselde het ministerschap van BZK opnieuw met het lidmaatschap van de Tweede Kamer na de verkiezingen in 2006. U bent veelzijdig. Woordvoerder financiën - u drong aan op de herziening van de Successiewet van 1956 omdat u de belasting die men betaalt op erfenissen wrang en onrechtvaardig vond - mediabeleid en Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken. Met veel verve verkondigde u uw standpunt. U doet dat zeer minutieus. Tijdens elk overleg noteert u het antwoord van een bewindspersoon en de keer erop komen de papieren weer tevoorschijn. Is alles nu beantwoord, klopt het antwoord wel met dat van de vorige keer? Over uw voorzitterschap van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven heb ik maar één klacht gehoord: “hier heb ik niet eens tijd om mijn kopje thee op te drinken, zo snel staan wij weer buiten”. Zakelijk, efficiënt en nauwkeurig. Een echte Groninger, recht door zee, betrouwbaar en geen liefhebber van gekonkel. De Caribische cultuur sluit niet echt aan bij uw Groningse nuchterheid. U hebt zich tijdens een Parlementair Overleg wel eens verbaasd over de gang van zaken. U omschreef uzelf eens als nurks en kort door de bocht; anderen vinden dat meer een pantser van verlegenheid en roemen uw loyaliteit en warmte. U stelde uzelf ooit in de gemeenteraad van Groningen voor met de woorden: “ik rook shag, drink bier en ben lid van de VVD”. Dat hebben wij

geweten! Als een vergadering wat al te lang naar uw zin duurde, kwam er ineens rook onder de vergadertafel vandaan. Van zware shag nog wel! Nu wordt u commissaris van de Koningin in Noord-Holland. Een mooie kroon op uw loopbaan. Ik wens u veel succes in Paviljoen Welgelegen. Het ga u goed!

Mevrouw Marleen **de Pater-van der Meer**, op 6 februari 2001 bent u beëdigd. In korte tijd wist u zich het werk bij de Kamer eigen te maken en daarop uw stempel te drukken. Zo werd u al in oktober 2001 voorzitter van de vaste commissie V&W. Vanaf 25 september 2003 bent u voorzitter van de vaste commissie voor Justitie. Het is ondoenlijk om op deze plek alle onderwerpen te noemen, waarmee u zich in de afgelopen negen jaar heeft beziggehouden. Ik noem alleen arbeidszaken en integriteit overheid, personen- en familierecht, waaronder adoptie, en het beleid inzake prostitutie en mensenhandel. Eén van de hoogtepunten is ongetwijfeld uw door de Kamer aangenomen motie waarin u voorstelt om de topinkomens in de zorg aan een maximum te binden. Dat de bestrijding van mensenhandel uw bijzondere belangstelling heeft, moge o.a. blijken uit het feit dat u één van de drijvende krachten bent achter de internationale conferentie over mensenhandel die dit najaar hier in de Kamer zal worden gehouden. Een conferentie die u nu in een andere hoedanigheid zult bijwonen. Als plaatsvervangend Presidiumlid verving u mij regelmatig in de plenaire zaal, u deed dat met groot gemak. Uw aimabele persoonlijkheid, respectvolle omgang met anderen, gevoel voor humor, en joie de vivre kenmerken u.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te

benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

Graag wil ik u ook vanaf deze plaats van harte feliciteren met uw Koninklijke onderscheiding.

Mijnheer Harm-Evert **Waalkens**, het biologisch veehouderschap en het Kamerlidmaatschap hebt u ervaren als twee totaal verschillende werelden. Toch hebt u uzelf als 'Boer in Den Haag' bijna twaalf jaar lang een echte verbindingsofficier tussen stad en ommeland getoond. U was woordvoerder dierenwelzijn, veehouderij, biotechnologie, internationaal landbouwbeleid en ontwikkelingssamenwerking. U stelde zich op als belangenafweger en niet als belangenbehartiger. Tweemaal werd u benoemd tot Dierenbeschermer van het jaar. In 2007 werd u voorzitter van de vaste commissie Europese Zaken. Memorabel was de door u geleide 'roadshow' van publieksdebatten waarmee uw commissie door het land trok om 'de burger' te betrekken bij de totstandkoming van het nieuwe Verdrag van Lissabon. In het circuit van voorzitters van Europa-commissies, de COSAC, was u een activistisch voorvechter van een sterkere rol van nationale parlementen in de Europese Unie. Tijdens uw Kamerlidmaatschap verbond u aan een aanzienlijk aantal initiatiefwetsvoorstellen uw naam. Zo nam de Eerste Kamer in februari van dit jaar uw initiatiefwetsvoorstel voor het verbod op sex met dieren en dierenporno aan. En recent stemde de Tweede Kamer in met het initiatiefwetsvoorstel van u en de heer Ormel over het verhogen van de maximale proeftijd voor misdrijven die de gezondheid of het welzijn van dieren benadelen. Vanuit uw persoonlijke motivatie voor internationale solidariteit en rechtvaardigheid

was u onder andere waarnemer bij diverse presidentsverkiezingen. Steeds was uw inzet agenderen en confronteren. Beste Harm Evert Waalkens, ik wens u allereerst veel plezier toe bij uw fietstocht naar Warschau met uw vrouw, en daarna geluk en succes in Finsterwolde.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

Graag wil ik u ook vanaf deze plaats van harte feliciteren met uw Koninklijke onderscheiding.

Mijnheer Jan **ten Hoopen**, in 1995 bent u beëdigd en na een onderbreking van 3 jaar zit u sinds 2001 weer in de Kamer. Tijdens die onderbreking was u directeur van een bedrijf dat zich samen met bedrijven in ontwikkelingslanden richtte op duurzaamheid. Dit tekent u: u bent een bevlogen Kamerlid wiens ideaal gericht is op het tot volle ontplooiing brengen van het zelfstandig ondernemerschap. Het ondernemen zit u dan ook in het bloed. Uw vader én grootvader waren ondernemer. Zelf bent u ruim 22 jaar eigenaar geweest van een brood- en banketbakkerij. U hebt vele functies vervuld ter behartiging van de belangen van ondernemers. Zo stond u aan de wieg van de vorming van MKB Nederland en verwoordde u tussen 1990 en 1995 het ondernemersgeluid in de Sociaal Economische Raad. Ook in ontwikkelingslanden acht u het stimuleren van het zelfstandig ondernemerschap van groot belang. Voortdurend hebt u geijverd voor een gelijke toegang van ontwikkelingslanden tot de markten van Europa en Noord-Amerika en gewaarschuwd voor “het spook van protectionisme”. Informatie vergaarde u bij voorkeur in de praktijk. Zo waren er werkbezoeken aan China, Australië, Turkije, Ethiopië/Somalië en recent, aan India. Het politieke handwerk schuwde u evenmin. Maar liefst drie initiatiefwetsvoorstellen staan op uw naam; de Warmtewet, de Wet Kraken en Leegstand en de Wijziging van de Mededingingswet. Velen kennen u daarnaast als een vertrouwd

gezicht op deze stoel. Vanaf april 2004 bent u Eerste ondervoorzitter van de Kamer. Ook deze functie vervulde u op kenmerkende wijze; het debat dienend, de inhoud centraal en erop gericht de inbreng van elk lid tot zijn recht te laten komen. Daarvoor ben ik u persoonlijk bijzonder erkentelijk. Ik wens u alle succes in uw verdere carrière! Het ga u goed!

Mijnheer Remi **Poppe**, in 2006 werd u hier voor de tweede keer beëdigd, nadat u van 1994 tot 2002 ook al Kamerlid was geweest. U kwam in 1994 samen met Jan Marijnissen in de Kamer en u werd woordvoerder landbouw terwijl u, afkomstig uit het stedelijke Rijnmond-gebied, niet echt iets met het platteland leek te hebben. U liet echter al snel zien dat u van alle markten thuis bent: u zette zich in voor wonen, defensie, verkeer, landbouw en ruimtelijke ordening, maar uw meeste aandacht ging uit naar het milieu. Uw grote zorg was asbest en u heeft uw parlementaire carrière dan ook toepasselijk afgesloten met de onlangs aangenomen motie over asbest interventieteams. Ook op Defensierrein was u zeer actief. U was lid van de werkgroep Cannerberg, die onderzoek deed naar de asbestverontreiniging in het voormalige NAVO-commandocentrum aldaar. Een recent bewijs van uw betrokkenheid bij het personeel van Defensie is het initiatief-wetsvoorstel zorgplicht Veteranen dat eerder deze week mede door u is ingediend. Kenmerkend voor u is uw voorbereiding op politieke debatten. U zit niet urenlang op kantoor stukken te lezen, integendeel, de “Poppemethode” houdt in dat u graag en veelvuldig in het veld snuffelt en u voorbereidt met uw voeten in de klei. Zo weet u écht wat er leeft. U wordt door Jan Marijnissen “die kleine boef” genoemd. Ik kan mij daar inmiddels wat bij voorstellen. Voor een voorzitter van een

vergadering bent u, ik druk mij parlementair uit, een grote uitdaging. U houdt van duidelijke taal, u schudt de boel graag op. Toch heeft u bij ons allemaal een plekje in ons hart veroverd. Uw ongeduld komt voort uit passie voor het vak en uw oprechte zorg om bepaalde zaken en dat maakt u tot een zo aimabel mens. Nu breekt de tijd aan om samen met uw vrouw te gaan genieten van uw vissersschuit. Wij zullen u missen. Schipper Ahoy! Het ga u goed!

Mevrouw Agnes **Kant**. Vanaf uw beëdiging in mei '98 maakte u naam als specialist op het terrein van de gezondheidszorg. U heeft in dat verband veel empirisch onderzoek verricht, waarbij uw wetenschappelijke achtergrond goed van pas kwam: u bent van huis immers uit epidemiologie. Wie herinnert zich niet de actie 'Stop de uitverkoop van de thuiszorg'. Een reclamespotje hierover won zelfs een Gouden Loeki. Vele publicaties heeft u het licht doen zien, zoals de rapporten 'Waar een rijk land arm in is', 'Alles kids', en 'Ongemakkelijke minnaars'. Uw vele schriftelijke en mondelinge vragen gaven u het stempel 'Kampioen Kamervragen'. Veel ervan waren gericht op het vragen van aandacht voor de ontmenselijking van de zorg, zoals u dat onlangs aldus nog formuleerde. Met hart en ziel, gedreven, authentiek en met verschillende gemoedstoestanden en daarbij behorende lichaamstaal voerde u het debat. Na het terugtreden van Jan Marijnissen in 2008 werd u gekozen als fractievoorzitter van de Socialistische Partij. Daarmee werd u het nieuwe politieke gezicht van de fractie. Kort daarna maakte u uw debuut in een fractievoorzittersdebat bij de Algemene Politieke Beschouwingen. Of u deze rol al jaren vervulde, zo kruiste u over uiteenlopende onderwerpen de degens met uw politieke opposanten. U dwong daarmee respect en bewondering af. Op 20 mei jl. heeft de Kamer een drietal initiatiefwetsvoorstellen van u, over de thuiszorg, aangenomen. Ik weet dat daarmee een droom van u in vervulling is gegaan. Ik

zie het als een geweldig afscheidscadeau. Ik wil u hartelijk danken voor de collegiale samenwerking de afgelopen jaren, in het Presidium en de Commissie voor de Werkwijze. We zullen in de toekomst weer van u horen. U gaat weer actie voeren, kondigde u onlangs aan. Het ga u goed!

Mijnheer Kees **Vendrik**, vanaf 1998 zette u zich in voor een breed scala aan onderwerpen. Na woordvoerderschappen hoger onderwijs en zorg was u lange tijd financieel woordvoerder. Ook bent u woordvoerder milieu, energiebeheer en klimaatbeleid. Op welk beleidsterrein dan ook, uw stijl van politiek bedrijven werd altijd gekenmerkt door deskundigheid, passie, enorme inzet en vasthoudendheid. Vanuit de oppositierol hebt u regelmatig politieke successen geboekt. In 2002 nam u de verdediging over van een door Ab Harrewijn en Paul Rosenmöller ingediend initiatiefwetsvoorstel om ondernemingsraden inzicht te geven in de hoogte van inkomens van topkader, bestuurders en toezichthouders van de onderneming. Het voorstel, dat u samen met Gerda Verburg van de CDA-fractie verdedigde, werd in 2006 wet. In 2008 nam u opnieuw de verdediging over van een initiatiefwetsvoorstel van een collega: het door de heer Duyvendak ingediende voorstel over kolencentrales. De Kamer is nog vlak voor het begin van het verkiezingsreces met de plenaire behandeling van dit initiatiefvoorstel begonnen. Een opvallende rode draad in uw Kamerwerk was uw grote inzet voor de positie van mensen met een chronische ziekte of handicap. Op dit terrein hebben vele moties van uw hand en amendementen op belastingplannen het licht gezien. U bent één van de weinige Kamerleden naar wie een effect is vernoemd. Het “Vendrik-effect” is welbekend onder arbeidsrechtjuristen, terwijl de

“motie-Vendrik” alleszeggend is in kringen van open source-software. Al direct na uw aantreden blonk u uit als “grootmeester van de interruptie”. Dit parlementaire wapen is sindsdien door u vakkundig ingezet om de in uw ogen soms wat krappe spreektijd op te rekken. Mijnheer Vendrik, dat we nog veel van u gaan horen staat voor mij wel vast! Het ga u goed!

Mevrouw Annie **Schreijer-Pierik**, met de slogan “er is geen leefbaar platteland zonder een gezond boeren verstand, en daarbij staat Annie aan uw kant!” wist u zoveel voorkeursstemmen te behalen dat u in 1998 in de Kamer kwam. U bracht Twente naar de Kamer, niet alleen in woord maar ook in daad. Gehuld in Twentse klederdracht, was u een warm pleitbezorgster voor de positie van het platteland. Groepen plattelandsvrouwen mochten op uw enthousiaste onthaal in de Kamer rekenen. Zo haalde u mensen naar Den Haag en bracht u Den Haag naar de mensen. Iedere avond keerde u terug naar uw boerenbedrijf om u niet téveel in het Haagse te verliezen, u bleef in contact met uw achterban. Van 2004 tot eind 2008 was u voorzitter van de vaste Kamercommissie LNV.

Om gezondheidsredenen moest u het commissievoorzitterschap helaas opgeven. U was daarna echter altijd bereid als vervanger van de voorzitter van de commissie voor LNV op te treden. In die hoedanigheid hebt u de commissieleden een aantal malen begeleid naar de Grüne Woche in Berlijn, waar u een graag geziene gast werd. Niet Frau Antje, maar Frau Annie werd daar op handen gedragen. Netwerken is uw kracht, en niet alleen in de Kamer. Zo was u tot voor kort de enige vrouwelijke commissaris bij een voetbalclub. Toen uw club, FC Twente, onlangs landskampioen werd, stortte u zich voluit in de festiviteiten. In de Kamer kwam u op voor de positie van het boerenbedrijf en van het platteland.

U wilde de ontwikkelingsmogelijkheden voor het boerenbedrijf behouden, en deze niet te veel laten beperken door wetgeving vanwege natuur en milieu. U verdedigde het boerenbedrijf bij dierziektes als de varkenspest, de mond- en klauwzeer en het BSE-virus. Toen Youp van 't Hek zich kritisch uitliet over varkenshouders, nodigde u hem direct uit op uw boerderij. Mevrouw Schreijer-Pierik, u gaat nu terug naar uw boerderij en uw gezin, maar weet dat de Haagse “stal” altijd voor u openstaat.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

Graag wil ik u ook vanaf deze plaats van harte feliciteren met uw Koninklijke onderscheiding.

Mijnheer Jan **Marijnissen**, in mei 1994 betrad u, samen met Remi Poppe het toneel van de landelijke politiek. Landelijk bekend was u al, als voorman van de SP, die ook toen al op lokaal niveau sterk vertegenwoordigd was. Mede door uw eigen toedoen sprak men over “de gewone worstenmaker uit Oss” die het Binnenhof betrad. U wilde als politicus gewone taal spreken. Korte, heldere zinnen, met eenvoudige en eenduidige woorden. Dat gold ook voor uw boodschap: helder en eenduidig.

U zwichtte nooit voor de verleiding om nuanceringen aan te brengen waarin u zelf niet geloofde. Dat maakte u een waarachtig spreker, die bij vriend en vijand respect afdwong. Niet voor niets was u in 2006 politicus van het jaar. Ik zou niet eerlijk zijn als ik niet zou vermelden dat in deze zaal ook woorden aan uw lippen ontsnapten die, om het positief te brengen, hier voor het eerst gehoord werden. Maar dat gebeurde gelukkig niet vaak. Zoals gezegd was u al vóórdat u het Binnenhof betrad een politiek leider, leider van een beweging. Daar kwam in 1994 een Tweede Kamerfractie bij. Met Remi Poppe een één-tweetje, maar de groei zat erin, met als hoogtepunt tot nu toe een fractie van 25 leden in 2006. Als een trotse coach presenteerde u op televisie geen elftal maar 25 spitsen. Dat coachen en stimuleren van andere Kamerleden beperkte zich niet tot de collega-Kamerleden van uw fractie, u gaf ook regelmatig hóórbaar feedback aan leden van andere

fracties en ik geloof waarachtig dat u dat niet altijd cynisch bedoelde. Ook bewindslieden ontkwamen niet altijd aan uw feedback. U stond steevast op het juiste moment achter het speekgestoelte of achter de interruptiemicrofoon om welbespraakt en met veel beeldspraak uw standpunten uit de doeken te doen. Ook humor was u niet vreemd. Al in de eerste zin die u hier uitsprak, in mei '94: "Mijnheer de Voorzitter! Wie had gedacht dat je hier je eerste toespraak houdt en dan meteen spreekt over asperges!" Geachte heer Marijnissen, om gezondheidsredenen deed u in 2008 al een stapje terug en hebt u het fractievoorzitterschap neergelegd. Nu vindt u het tijd om definitief plaats te maken voor andere politieke talenten. Ik ben er zeker van dat wij in de toekomst nog van u zullen horen. Het zit in uw bloed om de maatschappij te willen beïnvloeden, vanuit een stellige overtuiging. Daarvoor heeft u het Kamerlidmaatschap niet nodig. Het ga u goed!

Meneer Bas **van der Vlies**, nestor van de Tweede Kamer! Na 29 jaar verlaat u ons. U bent Kamerlid sinds 10 juni 1981, waardoor u hier tienduizend zeshonderd dagen uw karakteristieke geluid hebt laten horen.

U bent veruit het langst zittende lid van allen die vandaag afscheid nemen. In uw parlementaire periode bent u bekend geworden als een alom gerespecteerd Kamerlid. Robuust in uw opvattingen, op de Bijbel gegrondveste overtuigingen uitdragend, vriendelijk in de omgang. U hebt daarbij een reputatie opgebouwd als staatsrechtkenner en bewaker van de mores in de Tweede Kamer. U bent een voorvechter van het handhaven van fatsoensnormen in de Kamer, u staat bekend om uw passie voor hoffelijke debatten over de inhoud. Over het Kamerlidmaatschap heeft u opgemerkt dat dit tegelijk boeiend én vermoeiend is. Hoe veelomvattend het werk van een voorzitter van een kleine fractie kan zijn blijkt bijvoorbeeld uit het door uzelf geschreven artikel “Dagboek van een fractievoorzitter” in het Reformatorisch Dagblad van 30 januari 1987. In die week waren onder andere aan de orde de instelling van een parlementaire enquête naar overheidssubsidies in de bouw en het begrotingsdebat over sociale zaken. U merkt daarover op: “Ik heb bij beide punten slechts zeer beperkte spreektijd. Wat is het toch vervelend dat je zulke belangrijke zaken in luttele minuten moet afdoen als lid van een kleine fractie”. De waarde van het debat staat bij u hoog in het

vaandel. In uw eigen woorden (ik citeer): “Het geeft voldoening als een goed debat wordt gevoerd, waarin eerlijk naar elkaar wordt geluisterd, aan het eind waarvan de goede beslissing valt. De beslissing die je hoopte. Dat is overigens ook nogal eens anders. Je kunt dankbaar op je inzet terug zien als het je gelukt is om het meest gewichtige dat er voor je is, je diepste intenties, op een voor iedereen begrijpelijke wijze over het voetlicht te hebben gekregen. Zodat het anderen ráákt en beïnvloedt. Omgekeerd werkt ook de ánder met zijn verhaal op jou in. Dat is een ongemeen boeiend proces”. Een voorbeeld van een dergelijk debat was dat over de Algemene Politieke Beschouwingen op 17 september 1997 met Kamerlid Jan Marijnissen. Tijdens een interruptiedebat over de varkenspest stelde Jan Marijnissen u de vraag waar in uw ogen de eigen verantwoordelijkheid begint en die van het kabinet, van de politiek en waar het Gods wil is. Het gaf u gelegenheid uw diepste overtuigingen over het voetlicht te brengen. De naar uw indruk oprechte belangstelling van een andersdenkende voor uw woorden deden u goed. U heeft vele woordvoerderschappen vervuld. Passie en resultaten kenmerken uw betrokkenheid bij de beleidsterreinen Landbouw en bij Volksgezondheid. De zogenoemde “Gulden Vlies Regeling” als naam voor de bedrijfsovernameregeling voor jonge boeren spreekt daarbij boekdelen. Ook het “Mantelzorgcompliment”, een geldelijke blijk van waardering,

€ 250 op jaarbasis, voor vrijwilligers in de zorg die geen geld voor hun inzet willen hebben, is aan uw initiatief te danken. In die gevallen zou je kunnen spreken van “een tandje erbij, minister”, een wijze van spreken die u kenmerkt. Uw manier van oppositie voeren had concreet effect: een tandje erbij!” Vele ministers en staatssecretarissen mochten aanmoedigen in deze bewoordingen van u ervaren. U was in de periode 2007 tot 2009 - van begin tot eind - actief lid van de stuurgroep parlementaire zelfreflectie. De reflectiepunten van de stuurgroep waren ook u een zorg. Stoppen is voor u geen makkelijke beslissing geweest, na bijna dertig jaar Kamerlidmaatschap. Eigenlijk komt dit vertrek te vroeg voor u. U sprak het afgelopen jaar nog nadrukkelijk over uw voorlaatste begrotingsbehandeling. Het bleek de laatste te zijn. U neemt afscheid terwijl u nog met zichtbaar genoeg en in goede gezondheid uw Kamerwerk doet. U heeft uw dankbaarheid daarvoor vele malen uitgesproken. Mijnheer Bas van der Vlies, met u verlaat een instituut en een innemende collega de Kamer. We zullen u missen. Ik wens u vele mooie jaren, met u en uw familie, in het u vertrouwde Maartensdijk.

Het is mij een groot genoegen dat ik de Kamer kan mededelen dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd om u te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Mag ik u verzoeken naar voren te komen en u voor het spreekgestoelte

op te stellen, zodat ik u de versierselen kan opspelden die behoren bij deze benoeming.

Ik verzoek de leden mij toe te staan om zonder te schorsen daartoe tijdens de vergadering enige ogenblikken mijn stoel te verlaten.

(De bij de onderscheiding behorende versierselen worden door de Voorzitter opgespeld.)

Graag wil ik u ook vanaf deze plaats van harte feliciteren met uw Koninklijke onderscheiding.